

Karen Bennetts Hägerströmföreläsningar 2021

Tobias Alexius

Introduktion

Professor Karen Bennett vid Rutgers universitet, en internationellt ledande röst inom den samtida metafysiken, gav den 17:e till 19:e mars årets tre Hägerströmföreläsningar vid Uppsala universitet. Föreläsningarna fokuserade på frågor rörande *grundanderelationer* – relationer vars jobb är att knyta ihop naturens icke-fundamentala fenomen med dess fundamentala byggstenar. I denna text summerar jag några av de idéer och argument som Bennett lyfte fram under de två första föreläsningarna, samt pekar på ett antal potentiella brister. Jag börjar dock med en kort idéhistorisk introduktion till samtida grundandeteorier.

Grundanderelationer

Det är mycket tal om *grundande* bland samtida metafysiker. Denna relation antas ofta vara en *konstitutiv* relation: Om ett fenomen A grundar ett annat fenomen B, så *består* B av A.¹ Grundande kopplas också ofta samman med *förklaring*, specifikt *metafysisk förklaring*, på så sätt att om A grundar B så är A den metafysiska förklaringen till B.² För att göra saken mindre abstrakt kan vi se på några typiska exempel av grundandepåståenden formulerade i termer av fakta:

Faktumet att det finns partiklar arrangerade hästmässigt *grundar* faktumet att det finns hästar.

Faktumet att x är blå *grundar* faktumet att x är blå eller röd.

Faktumet att en handling H har en naturlig egenskap G *grundar* faktumet att H är moraliskt rätt.

Faktumet att en person P är i det neurologiska tillståndet N *grundar* faktumet att P är i det mentala tillståndet M.

1. Se t. ex. Audi (2012a, 2012b), Fine (2001, 2012), Rosen (2010) och Schaffer (2009).
2. För en överblick, se Maurin (2019).

Låt oss fokusera på det sista exemplet. Det skall alltså förstås som påståendet att det faktum att P är i N är den *metafysiska förklaringen* av det faktum att P är i M och/eller som påståendet att det senare faktumet *består av* det förra.

En viktig historisk orsak till att grundanderelationer tog en central plats i den samtida metafysiken var den ökande insikten om begränsningarna hos de modala/superveniensbaserade förklaringsmodeller som tidigare varit dominerande. Dessa förklaringsmodeller var fokuserade på att finna modala korrelationer mellan fenomen, t. ex. mellan neurologiska och mentala tillstånd, mellan naturliga och moraliska egenskaper etc. Men som bland annat Jaegwon Kim (1990) och Terence Horgan (1993) påpekat så kan metafysiker inte nöja sig med korrelationer, de måste också producera förklaringar av de korrelationer som de finner. Strävan efter sådana förklaringar (tillsammans med andra, relaterade filosofiska resultat, så som Kit Fines (1994) distinktion mellan *nödvändiga* och *essentiella* egenskaper), initierade vad Daniel Nolan (2014) kallar en ”hyperintensional revolution”. Grundanderelationer har postulerats av deltagare i denna revolution som det hyperintensionala ”kitt” som ska sammanfoga fenomen på ett mer finkornigt vis än vad modal korrelation gör. Grundandeideologin tillåter oss nämligen att säga saker så som: A och B samvarierar eftersom A grundar B (dvs. eftersom B består av A, och/eller eftersom A är den metafysiska förklaringen av B). Metafysiker som postulerar grundande kopplar också ofta samman grundande och *fundamentalitet*. Tanken är att naturens alla icke-fundamentala fenomen är grundade i (alltså består/förklaras av) naturens fundamentala fenomen, som själva är grundade.³

Bennett är en inflytelserik grundandeteoretiker. Hennes bok *Making Things Up* (2017) är obligatorisk läsning för alla som är intresserade av närliggande metafysiska problemställningar. Den teori om grundande som Bennett lanserar i *Making Things Up* skiljer sig från den ortodoxa uppfattningen om grundande på flera avgörande punkter, men det som har fått störst uppmärksamhet är hennes specifika *pluralistiska* hållning till grundande. Där andra filosofer ser *en* grundanderelation, ser Bennett en familj av olika ”bygganderelationer”⁴ som bland annat inbegriper:⁵

3. Se t. ex. Schaffer (2009).

4. Bennett är dock inte ensam om att vara pluralist, se också t. ex. Wilson (2014) och Fine (2012).

5. För en längre lista, se Bennett (2017), i synnerhet s. 8–17.

- Mängdmedlemskap (som råder mellan mängder och deras element);
- Komposition (som råder mellan helheter och deras delar);
- Konstitution (som råder mellan två objekt/massor med överlappande spatiotemporala positioner, såsom en *staty* och det *brons* den består av);
- Realisering (som råder mellan egenskaper);
- Grundande (som råder mellan fakta).

Huruvida Bennett gör rätt i att anamma pluralism om bygganderelationer kommer jag att låta vara osagt. Istället kommer jag i nästa sektion att fokusera på Bennetts inkludering av ytterligare en relation – *kausalitet* – i byggandefamiljen. Denna inkludering har visat sig vara mycket kontroversiell och var temat för Bennetts första Hägerströmföreläsning.

Föreläsning 1: Byggande och kausalitet

Vi kan introducera nya tekniska kategorier via stipulation. Om Bennett vill använda namnet 'bygganderelationer' för relationerna på listan ovan, plus kausalitet, står det henne fritt. En sådan kategori blir kontroversiell endast om den är avsedd att uppnå något ytterligare teoretiskt mål.

Vad för sorts mål är då introduktionen av Bennetts byggandekategori tänkt att uppnå? Det är inte helt lätt att urskönja, varken från *Making Things Up* eller från Hägerströmföreläsningarna. Men det verkar, åtminstone stundtals, som att kategorin är tänkt att fånga en *naturlig sort* (alltså en kategori vars medlemmar uppvisar objektiva likheter som understödjer användbara generaliseringar). T.ex. skriver Bennett följande i *Making Things Up*:

Den mängd som innehåller alla bygganderelationer utom kausalitet är som mängden av alla däggdjur utom de som är grå, eller som mängden av alla positiva heltal utom 37, 89 och 2. Den må vara mindre, och mer enhetlig, men den är därmed inte bättre. (s. 70, egen övers.)

Denna tolkning berättigas ytterligare av att Bennet ägnar en stor del av *Making Things Up* åt att presentera kopplingar/likheter mellan kausalitet och övriga bygganderelationer (jag kommer att kalla dessa övriga relationer 'grundanderelationer' eller 'grundande' från och med nu). Det är värt att snabbt nämna några:

- Grundanderrelationer och kausalitet har liknande *logiska egenskaper* (de är t. ex. *asymmetriska* och *irreflexiva*).
- Grundanderrelationer och kausalitet *genererar nya fenomen*.
- Kausala processer/roller kan agera byggstenar för grundanderrelationer. I funktionalistiska teorier anses t. ex. ett icke-fundamentalt fenomen, såsom ett mentalt tillstånd, vara grundat i en mer fundamental kausal roll eller process.

Flera av Bennetts meningsmotståndare har dock kritiserat henne för att förbise viktiga skillnader mellan kausalitet och grundande. Jag kommer nu att ta upp två invändningar av detta slag som Bennett nämnde under den första Hägerströmföreläsningen (kalla dem *olikhetsinvändningar*), återge Bennetts svar på dem och lyfta fram några problem.

Den första olikhetsinvändningen är att grundanderrelationer är mer "metafysiskt intima" än kausalitet. Till exempel har Paul Audi (2020) argumenterat för att grundanderrelationer, men inte kausalitet, alltid råder mellan spatiotemporalt överlappande entiteter, och Gideon Rosen (2020) har argumenterat för att om A grundar B, så är B *inget utöver A*, medan inget liknande följer av att A orsakar B.

I Bennetts svar pekade hon på två exempel där grundanderrelationer inte kräver spatiotemporal överlappning:

- Grundanderrelationer mellan abstrakta, positionslösa entiteter, t. ex. relationen mellan två mängder där den ena är ett element i den andra;
- Grundanderrelationer som råder på distans, t. ex. det faktum att en person är en syster är grundat i fakta/entiteter som inte överlappar spatiotemporalt med personen i fråga.⁶

Men Bennett medgav även att det kan finnas vissa skillnader i metafysisk intimitet mellan grundande och kausalitet, så som i genererandet av "inget-utöver-relationer". Samtidigt påpekade hon att byggandekategorin tål en viss intern variation innan den blir onaturlig (jämför med "däggdjur" – en naturlig kategori med hög intern variation). Man kan såklart fråga sig hur mycket, och vilken typ av variation byggandekategorin tål, men tyvärr gav Bennett inga tydliga kriterier här.

6. Exemplet är potentiellt problematiskt eftersom det är oklart om fakta har spatiala positioner överhuvudtaget. Vilka koordinater har t. ex. faktumet att Joe Biden är USA:s president? Eventuellt skulle fakta om syskonskap kunna grundas i *syskon* eller *syskonskap* (alltså i objekt/relationer och inte i fakta), men det skulle krävas arbete för att tydliggöra detaljerna i en sådan position.

Den andra olikhetsinvändningen gäller kopplingen mellan grundande, kausalitet och *fundamentalitet*. Som jag nämnde tidigare kopplar många metafysiker samman grundande och fundamentalitet. Bennett är en av dessa. Hon har argumenterat för att ett fenomenets fundamentalitetsgrad kan förstås i termer av fenomenets position relativt andra fenomen i nätverk av bygganderelationer, där varje unik bygganderelation ger vid handen en unik fundamentalitetsrelation/hierarki. Något förenklat:⁷

Vad det innebär att A är mer fundamental_{grundande} än B är att A står i en viss position relativt till B i naturens grundandenätverk (t. ex. i den positionen att A grundar B).

Vad det innebär att A är mer fundamental_{kausalitet} än B är att A står i en viss position relativt till B i naturens kausala nätverk (t. ex. i den positionen att A orsakar B).

Problemet är att fundamentalitetshierarkier typiskt sett inte är menade att ta hänsyn till vad som orsakar vad, utan enbart till vad naturen till syvende och sist *består av*. Fundamentalitetshierarkier är, för att använda populära metaforer, ”vertikala” och ”bestämmande”, medan kausalitet är ”horisontell” och ”produktiv”.

I sitt svar på denna kritik erkänner Bennett att hennes fundamentalitetsbegrepp står i konflikt med vårt förteoretiska fundamentalitetsbegrepp, men samtidigt påpekar hon att hennes fundamentalitetsbegrepp skall ses som ett förslag till begreppslig revision, inte som en begreppslig analys. Något överraskande motiverar hon dock inte denna revision med att den resulterar i ett mer naturligt fundamentalitetsbegrepp. Istället påstår hon att revisionen hjälper oss att medvetandegöra de kopplingar mellan grundande och kausalitet som hon lyft fram i *Making Things Up*. Fördelen med det reviderade fundamentalitetsbegreppet är alltså menad att vara *kognitiv*, snarare än *teoretisk*.

Bennett ger dock ingen tydlig grund till varför hennes begreppsliga revision skulle leda till sådana kognitiva fördelar. Och även om det är sant att de likheter mellan kausalitet och bygganderelationer som hon har pekat ut brukar bli förbisedda så undrar man varför dessa likheter inte lika väl kan medvetandegöras genom att Bennett understryker dem i sina teorier, utan att introducera nya, breda kategorier.

7. Se Bennett (2017) kapitel 5 ”Absolute Fundamentality” och kapitel 6 ”Relative Fundamentality”.

När Bennett backar från ambitionen att lansera nya, mer naturliga begrepp, och istället trycker på påstådda psykologiska fördelar med sin egen begreppsapparat, riskerar hon dessutom att reducera sina argument till en sorts filosofisk självhjälp som hennes läsare inte är i uppenbart behov av. Den mer ambitiösa tolkningen av Bennetts projekt som jag lade fram tidigare är klart mer filosofiskt intressant, och man hoppas att den bättre speglar hennes sanna, övergripande ambitioner.

Föreläsning 2: Vad grundar grundande?

Säg att A grundar B. Vad grundar då det faktum att A grundar B? Bennetts svar i *Making Things Up* är att A grundar det faktum att A grundar B.⁸ För att förtydliga: låt '←' stå för grundande, så att pilen pekar mot det grundande och bort från det grundade, och låt klämmorna '[']' avgränsa fakta. Bennett säger då att om

A ← B
 så
 A ← [A ← B]

Bennett kallar denna teori *uppåtriktad anti-primitivism* ('UAP'). Bennetts andra Hägerströmföreläsning var ett försvar och en vidareutveckling av UAP. Hon fokuserade i huvudsak på Shamik Dasguptas (2014) kritik av UAP, vars huvudinvändning är att UAP inte är tillräckligt *förklarande*. Ta följande fall:

Det faktum att en person A är i det neurologiska tillståndet N grundar det faktum att A är i det mentala tillståndet M.
 (Förkortat: [A är i N] ← [A är i M].)

Ställ sedan frågan om vad som grundar faktumet [[A är i N] ← [A är i M]]. En förespråkare av UAP säger att det är [A är i N] som grundar detta faktum. Men det låter inte som en fullständig förklaring. Vad som saknas, enligt Dasgupta, är någon sorts generell princip/lag som kopplar det grundade faktumet till dess grund. T.ex.:

Det ligger i M:s natur att närhelst en person är i N, så är personen i M.
 (Förkortat: Det ligger i Ms natur att M om N.)

Dasgupta menar att det är sådana generella principer som grundar grundandefakta. I det nuvarande fallet:

8. Se även Bennett (2011).

(Det ligger i Ms natur att M om N) $\leftarrow$ $[[A \text{ är i } N] \leftarrow [A \text{ är i } M]]$

För att ytterligare motivera sin teori pekar Dasgupta på fall av ”dubbelgrundande” där ett faktum fullständigt grundar två numeriskt olika fakta, t. ex.:

$[A] \leftarrow [A \text{ eller } B]$

$[A] \leftarrow [\text{inte} (\text{inte } A)]$

Om vi säger att grunden för båda dessa grundandefakta är A, så som Bennett/UAP gör, så får vi:

$[A] \leftarrow [[A] \leftarrow [A \text{ eller } B]]$

$[A] \leftarrow [[A] \leftarrow [\text{inte} (\text{inte } A)]]$

Men notera att vi nu har gett samma grund till faktumet att $[A]$ grundar $[A \text{ eller } B]$ som vi har gett till faktumet att $[A]$ grundar $[\text{inte}(\text{inte } A)]$. Detta är ett problematiskt resultat. För givet grundanderelationens koppling till metafysisk förklaring (om A grundar B, så är A den metafysiska förklaringen till B) så levererar UAP exakt samma metafysiska förklaring till både $[A \text{ eller } B]$ och $[\text{inte} (\text{inte } A)]$. Men två numeriskt olika fakta kan intuitivt inte ha samma metafysiska förklaring!

Dasguptas alternativ till UAP kringgår detta problem genom att åberopa olika generella principer i de två fallen, närmare bestämt, de olika logiska lagar som styr disjunktion och negation. Vi får då att:

Lagarna för disjunktion $\leftarrow [[A] \leftarrow [A \text{ eller } B]]$

Lagarna för negation $\leftarrow [[A] \leftarrow [\text{inte} (\text{inte } A)]]$

Vi grundar alltså A:s förmåga att fullständigt grunda två olika fakta genom att hänvisa till olika logiska lagar, och ger därmed olika metafysiska förklaringar till $[A \text{ eller } B]$ och $[\text{inte} (\text{inte } A)]$.

I Bennetts svar på Dasguptas kritik/förslag håller hon med om att det är nödvändigt att blanda in generella principer i många fall av grundande. Men hon påpekar att detta är *förenligt* med UAP eftersom det står en förespråkare av UAP fritt att placera sådana generella principer direkt i grunderna i ”första-ordningens” grundandefakta. Givet UAP kommer principerna då automatiskt att hamna bland grunderna till första-ordningens grundandefakta.

För att förtydliga, låt oss återgå till exemplet med det neurologiska tillståndet N och det mentala tillståndet M. Bennetts poäng är att vi kan plocka in generella principer som ”Det ligger i Ms natur att M om N” direkt i grunden till $[A \text{ är i } M]$, så att:

$([A \text{ är i } N] \text{ och det ligger i Ms natur att } M \text{ om } N) \leftarrow [A \text{ är i } M]$

Vi kan sedan tillämpa UAP och generera följande grundande av detta första-ordningens grundandefaktum:

$([A \text{ är i } N] \text{ och det är i Ms natur att } M \text{ om } N) \leftarrow [[([A \text{ är i } N] \text{ och det är i Ms natur att } M \text{ om } N) \leftarrow [A \text{ är i } M]]$

Ovanstående fall av dubbelgrundande kan hanteras på samma sätt:

$([A] \text{ och de logiska lagarna för disjunktion}) \leftarrow [[([A] \text{ och de logiska lagarna för disjunktion}) \leftarrow [A \text{ eller } B]]$

$([A] \text{ och de logiska lagarna för negation}) \leftarrow [[([A] \text{ och de logiska lagarna för negation}) \leftarrow [\text{inte (inte } A)]]$

Bennett har helt rätt i att den här manövern står öppen för förespråkare av UAP. Men jag vill nu lyfta fram ett problem med Bennetts alternativ som hon inte tog upp under Hägerströmföreläsningarna.

Jämför den roll som Bennett tillskriver ovanstående generella principer med den roll kausala lagar spelar. Anta att det är en kausal lag att händelser av typ G orsakar händelser av typ H (förkortat "($G \rightarrow H$)"). Det vore inkorrekt att säga att denna lag är bland *orsakerna* till händelser av typ H. Det är inte G och ($G \rightarrow H$) som orsakar H (då skulle lagen vara falsk/ofullständig eftersom den endast anger G som orsak till H). Lagens roll är istället att utgöra svar på frågor som "varför orsakar G-händelser H-händelser?" För att förtydliga:

Lagar som orsaker (inkorrekt):   Lagar som förklaringar till orsaker (korrekt):

$G \text{ och } (G \rightarrow H) \text{ orsakar } H$

$G \text{ orsakar } H$

$(G \rightarrow H) \text{ förklarar varför } G \text{ orsakar } H$

Dasguptas användande av generella principer i fall av grundande är helt analogt med den korrekta bilden av kausala lagars roll, medan Bennetts användande är analogt med den inkorrekta bilden. Men varför denna disanalogi mellan grundande och kausalitet? Bennetts övergripande bild är ju att grundande och kausalitet är lika varandra och hör till samma byggandekategori. Men Dasguptas teori om vad som grundar grundandefakta enar grundande och kausalitet på ett bättre sätt än Bennetts UAP.

Sammanfattning

Årets Hägerströmföreläsningar gav en inblick i Bennetts tänkvärda försök att förstå de relationer som sammankopplar naturens fenomen i diverse metafysiska hierarkier. I den här texten har jag bara diskuterat en liten del av de idéer och argument som lyftes fram under de faktiska föreläsningarna (jag har t. ex., av utrymmesskäl, helt undvikit föreläsning nummer tre som avhandlade *sorter* och deras relationer till *grupper*).

Med det sagt så kvarstår, även efter föreläsningarna, många frågetecken kring Bennetts byggandeteori, särskilt när det gäller relationen mellan kausalitet, fundamentalitet och grundande. Förhoppningsvis kommer Bennett dock även i framtiden att försöka bringa mer klarhet kring dessa frågor och därmed ta oss närmare ett slutgiltigt svar på frågan om vad som bygger, hur det bygger, och vad det bygger.

Litteratur

- Audi, Paul. 2012a. "Grounding: Toward a Theory of the In-Virtue-Of Relation". *The Journal of Philosophy* 109, nr 12, s. 685–711.
- Audi, Paul. 2012b. "A Clarification and Defense of the Notion of Grounding". I *Metaphysical Grounding: Understanding the Structure of Reality*, red. Fabrice Correia och Benjamin Schnieder, s. 101–21. Cambridge: Cambridge University Press.
- Audi, Paul. 2020. "Bennett on Building". *Inquiry* 63, nr 7, s. 677–92.
- Bennett, Karen. 2011. "By Our Bootstraps". *Philosophical Perspectives* 25, nr 1, s. 27–41.
- Bennett, Karen. 2017. *Making Things Up*. Oxford: Oxford University Press.
- Dasgupta, Shamik. 2014. "The Possibility of Physicalism". *The Journal of Philosophy* 111, nr 9, s. 557–92.
- Fine, Kit. 1994. "Essence and Modality". *Philosophical Perspectives* 8, s. 1–16.
- Fine, Kit. 2001. "The Question of Realism". *Philosophers' Imprint* 1, nr 2, s. 1–30.
- Fine, Kit. 2012. "Guide to Ground". I *Metaphysical Grounding: Understanding the Structure of Reality*, red. Fabrice Correia och Benjamin Schnieder, s. 37–80. Cambridge: Cambridge University Press.
- Horgan, Terence. 1993. "From Supervenience to Superdupervenience: Meeting the Demands of a Material World". *Mind* 102, nr 408, s. 555–86.
- Kim, Jaegwon. 1990. "Supervenience as a Philosophical Concept". *Metaphilosophy* 21, nr 1–2, s. 1–27.
- Maurin, Anna-Sofia. 2019. "Grounding and Metaphysical Explanation: It's Complicated". *Philosophical Studies* 176, nr 6, s. 1573–94.
- Nolan, Daniel. 2014. "Hyperintensional Metaphysics". *Philosophical Studies* 171, nr 1, s. 149–60.
- Rosen, Gideon. 2010. "Metaphysical Dependence: Grounding and Reduction".

- I *Modality: Metaphysics, Logic, and Epistemology*, red. Bob Hale och Aviv Hoffmann, s. 109–36. Oxford: Oxford University Press.
- Rosen, Gideon. 2020. "Building and Grounds: Notes on Karen Bennett's *Making Things Up*". *Inquiry* 63, nr 7, s. 711–21.
- Schaffer, Jonathan. 2009. "On What Grounds What". I *Metametaphysics: New Essays on the Foundations of Ontology*, red. David Chalmers, David Manley och Ryan Wasserman, s. 347–83. Oxford: Oxford University Press.
- Wilson, Jessica. 2014. "No Work for a Theory of Grounding". *Inquiry* 57, nr 5–6, s. 535–79.